

Bæredygtig vækst – hvordan?

**Idékatalog fra borgerhøring
Glostrup den 26. januar 2002**

TEKNOLOGIRÅDET, JANUAR 2002

Bæredygtig vækst – hvordan?

- baggrunden for borgerhøringerne i Herning, Odense og Glostrup

Teknologirådets projekt ”Bæredygtig vækst – hvordan?” blev startet i sommeren 2001. Anledningen er, at regeringsledere fra Danmark og de andre EU-lande skal mødes med resten af verdens regeringsledere på Verdenstopmødet om miljø og udvikling i Johannesburg i august 2002. Her skal man bl.a. gøre status over, hvor langt man er nået i de enkelte lande og fremlægge planer for det videre arbejde med at nedbringe CO₂-udslip, begrænse forurening, fremme sundhed og andre tiltag for bæredygtig udvikling. I Danmark er vurderingen at befolkningens indsats spiller en stor rolle i dette arbejde. Derfor skal befolkningen også høres om, hvordan de ser på bæredygtig udvikling, hvilke mål befolkningen ønsker at nå og hvordan.

Det er baggrunden for, at Teknologirådet på eget initiativ har valgt at starte projektet om bæredygtig vækst, som borgerhøringerne er omdrejningspunkt i.

Teknologirådet kontaktede kommunerne Herning, Odense og Glostrup for at gennemføre borgerhøringerne her. Kommunerne takkede ja til samarbejdet og har ydet en stor indsats med at løse praktiske opgaver og har desuden stillet lokaler til rådighed.

Umiddelbart efter høringerne præsenteres de idéer, der har lokalt sigte, for kommunens og amtets politikere, lokale miljøorganisationer og for pressen. Et samlet idékatalog fra de tre høringer overbringes til politikerne på Christiansborg, og til alle politikere i kommuner og amter. Det sker når en arbejdsgruppe har kvalificeret forslagene yderligere fx ved at se på, hvilke politikområder og myndigheder borgernes forslag er rettet imod, og hvad der skal til for at imødekomme forslagene.

Om rekruttering af deltagere

Teknologirådet har i samarbejde med den enkelte kommune udtrukket oplysning om navn og adresse på 1.000 borgere i alderen 20 - 65 år i CPR registeret. Disse borgere har modtaget en skriftlig invitation. Desuden annoncerede Teknologirådet borgerhøringen i en lokal avis, som når alle husstande i kommunen (invitationsbrev, annonce m.m. kan ses på Teknologirådets hjemmeside).

Blandt de, der melder tilbage at de er interesserede i at deltage, udvælger Teknologirådet i alt 100 personer, så vidt muligt fordelt så 3/4 er de personligt inviterede og 1/4 findes blandt de, der reagerer på annoncen. Intentionen er at få en bredde i deltagerkredsen og samtidig give dem, der har lyst, mulighed for at deltage.

80 borgere tilmeldte sig høringen i Glostrup. Nogle meldte afbud og det endelige deltagerantal blev på 54.

Teknologirådet gennemfører projektet i samarbejde med en arbejdsgruppe, som består af:

Bo Feierskov, tekstforfatter, Valør & Tinge A/S

Henrik Kærgaard, udviklingschef, civ.ing., Niras A/S

Ia Brix Jensen, projektleder, Lokal Agenda 21, Danmarks Naturfredningsforening

Jeppe Læssøe, projektleder, cand. psyk. phd, Danmarks Miljøundersøgelser, Afd. for Systemanalyse

Jørn Thulstrup, direktør, cand. polit., Institut for Konjunkturanalyse

Per Paludan Hansen, sekretariatschef, Liberalt Oplysningsforbund

Fra Teknologirådet deltager:

Anne Funch Rohmann, projektleder, afr@tekno.dk, 33 45 53 64

Ida Leisner, projektleder, il@tekno.dk, 33 45 53 55

Morten Andreasen, projektmedarbejder, ma@tekno.dk, 33 45 53 61

Vivian Palm, projektsekretær, vp@tekno.dk, 33 32 05 03

Teknologirådet

Antonigade 4, 4.sal

1106 København K

tlf 3332 0503

tekno@tekno.dk

www.tekno.dk

Borgerhøringen på Vestervangskolen lørdag den 26. januar 2002 blev arrangeret i samarbejde med Glostrup Kommune:

Britta Berg, informationschef

Tlf. direkte: 43 23 62 12

Fax: 43 42 47 17

e-mail Britta.Berg@glostrup.dk

Kern Lærholm Petersen, cand. agro, afd. leder

Teknisk Forvaltning

Tlf. 43 23 63 60

Fax: 43 23 21 19

e-mail kern.petersen@glostrup.dk (teknik.miljo@glostrup.dk)

Glostrup Kommune, Rådhuset

Rådhusparken 4

2600 Glostrup

Tlf. 43 23 61 00

www.glostrup.dk

Dette idékatalog og idékataloget fra de to andre borgerhøringer kan ses og hentes fra

Teknologirådets hjemmeside <http://www.tekno.dk/subpage.php3?survey=1>

Teknologirådets debatoplæg til borgerhøringerne kan ses og hentes fra Teknologirådets

hjemmeside: http://www.tekno.dk/pdf/projekter/p01_vækst-Debatoplaeg.pdf

Publikationerne kan også fås hos Teknologirådet på telefon 3332 0503,

e-mail: tekno@tekno.dk.

Sig din mening om bæredygtig vækst i Teknologirådets debatforum:

www.tekno.dk/debatforum

Teknologirådet har til opgave at:

- fremme teknologidebatten
- vurdere teknologiens muligheder og konsekvenser
- rådgive Folketinget og regeringen

Oversigt

Indhold	Side
Hvad sker der på borgerhøringen?	1
Udfordringerne, prioriteret	2
Midlerne, prioriteret	4
Udfordringerne med begrundelse – og midlerne til at tackle dem – i prioriteret rækkefølge	7
Borgernes evaluering af borgerhøringen	15
To oplæg om Bæredygtig vækst:	
Henrik Kærgaard: Hvad er "bæredygtig udvikling"?	19
Ia Brix Jensen: Hvilken vej skal vi gå?	22
Program	32
Deltagerliste	34

Hvad sker der på borgerhøringen?

Borgerhøringen afdækker hvilke udfordringer, borgere ser for at vi i Danmark kan sikre en bæredygtig udvikling, og hvilke midler de mener kan bruges til at tackle disse udfordringer.

Borgerne, der deltager i høringen, fordeles i fire workshops. Om formiddagen brainstormer de først på, hvilke udfordringer de hver især ser, og derefter drøfter de, hvilke af udfordringerne de mener er vigtigst – og hvorfor. Udfordringerne formulerer borgerne som spørgsmål efter skabelonen "*Hvordan sikrer vi at...?*" - samt: "*Og det mener vi er vigtigt at forholde sig til fordi...!*". Processen foregår i fire mindre grupper under hver enkelt workshop med 4-6 personer i hver. Hver gruppe har en ordstyrer som den selv udpeger. Når gruppen har fundet frem til, hvilke 6-8 udfordringer de vil prioritere, mødes ordstyrerne fra de fire grupper for at afgøre, hvilke af de fire gange 6-8 udfordringer, der skal gå videre. De må højst vælge 12 udfordringer, eller cirka halvdelen. Når det er sket samles alle høringens deltagere i plenum, hvor alle de valgte udfordringer præsenteres. Deltagerne giver point til udfordringerne, og igen er det kun nogle, der går videre. Det viser sig ofte, at flere udfordringer lapper over hinanden og disse bliver grupperet.

Om eftermiddagen får de samme grupper så hver deres udfordring, som de skal foreslå midler til. Midlerne skal borgerne formulere efter skabelonen: "*...(Idé, mulighed, forslag til middel)...*" – samt "*Dette er et godt middel, fordi det vil have den effekt at...*". Her bliver ingen forslag sorteret fra. I plenum præsenteres udfordringerne endnu engang, nu sammen med de foreslåede midler. Og deltagerne giver igen midlerne point.

Processen kan sammenlignes med en tragt – det der kommer ud til sidst, er det borgerne mener det er vigtigst at fokusere på – og hvordan. Borgerne bliver ikke bedt om at tage stilling til nogle konkrete udfordringer eller midler – de skal selv formulere dem. Styringen går kun på proces – meget lidt på indhold. Der bliver dog i et debatoplæg lagt op til, at det drejer sig om miljø, forbrug, livsstil og teknologi. Debatoplægget består dels i et skriftligt debatmateriale, dels i to mundtlige oplæg der introducerer høringsdagen.

I det følgende er udfordringer og midler præsenteret som de blev udtænkt og formuleret af borgerne. Rækkefølgen afspejler deltageres prioritering, således at de højest prioriterede udfordringer – dem som borgerne finder vigtigst – står først. Under den enkelte udfordring står det eller de prioriterede midler først. Indledende findes en oversigt over borgernes prioritering i form af en "hitliste" over udfordringerne henholdsvis midlerne (bemærk dog, at kun de midler tages med i middel-hitlisten som får over tre stemmer).

Udfordringerne – prioriteret

- i overskrifter

1. Sikre at borgerne har personligt ansvar for miljøet, og at politikerne hører borgerne og gør noget (17 stemmer)
2. Sikre at fødevarer er økologiske (16 stemmer)
3. Sikre at den enkelte forbruger/producent påtager sig sit ansvar for bæredygtig udvikling (15 stemmer)
4. Sikre energiforsyning – vedvarende energi og nye energikilder (15 stemmer)
5. Renere transport, bedre kollektiv trafik (15 stemmer)
6. Sikre at kemiske stoffer er sundheds- og miljømæssige forsvarlige og nedbringe den toksikologiske belastning (industri, landbrug, privathusholdning) (15 stemmer)
7. Sikre social livskvalitet (14 stemmer)
8. Begrænsning af resourcespildet (13 stemmer)
9. Fødevarer – bæredygtigt landbrug, sunde fødevarer, forståelige og sunde produktionsmetoder i pagt med naturen (10 stemmer)
10. Reduktion af forurening – kemikalier, fødevarer, støj, luftforurening (10 stemmer)
11. Producenterne skal producere bæredygtig produktion (10 stemmer)
12. Motivation – synliggørelse (9 stemmer)
13. Nedbringe reklame/emballagemængden (9 stemmer)
14. Bæredygtig transportudvikling (7 stemmer)
15. Bæredygtige boliger (7 stemmer)
16. Uddannelse i I-lande og ulande om bæredygtig udvikling (6 stemmer)
17. Kontrol af den globale befolkningstilvækst (5 stemmer)
18. Sikre en fornuftig affaldssortering og genbrug (5 stemmer)
19. Reduktion af affaldsmængderne og mest mulig genbrug (5 stemmer)
20. Sikre rent drikkevand (4 stemmer)
21. Sikre billige solceller (3 stemmer)

22. Naturressourcer (1 stemme)

23. Forhindre en ny istid (1 stemmer)

24. Reduktion af energiforbrug og optimal ressourceudnyttelse (0 stemmer)

Midlerne

- i prioriteret rækkefølge

1. Lovgivning. Sikre at affald leveres tilbage til producent som skal bortskaffe eller genanvende på miljørigtig måde. (14 stemmer)
2. Undervisning i bæredygtig vækst. Emneuge i skolen op til verdenskongressen. Der skal undervises i bæredygtig vækst i skolen. Det giver en langsigtet holdningsændring. (12 stemmer)
3. Momsdifferentiering. Forbrugeren vil vælge det billigste. Det miljørigtige bør være det billigste. Næsten ingen ekstra administration. (12 stemmer)
4. Tid til andet end arbejde: Fleksibel arbejdstid. Ændret lukkelov? Mere fritid, nye tiltag (fx 3 + 3, svensk forsøg). Kan højere marginalskat give mere fritid? (11 stemmer)
5. Forbud mod genteknologi i afgrøder og foder. Usikre følger ved spredning i miljøet. (10 stemmer)
6. Forskning i bedre produkter med færre bivirkninger.
  - Forskning i alternative naturlige produkter frem for kemisk fremstilling. Fordele: Færre bivirkninger, mindre miljøbelastning, biologisk nedbrydelige, sundere befolkning, sundere arbejdsmiljø. Ulemper: Dyrere produkter, mulig belastning af miljø, manglende ressourcer.
  - Bedre forskning i bivirkninger. Fordele: Man opdager og undgår miljøbelastning, sygdomsfremkaldende virkning og genforandringer. Ulemper: dyrere produkter, øget brug af forsøgsdyr, ændre opfattelse af etisk praksis og regler.(10 stemmer)
7. Krav til producent med henblik på bedre produktion og bedre arbejdsmiljø. Bedre oplysning; brug af ”uskadelige” råvarer; tage hånd om spildprodukter på miljørigtig måde; miljørigtigt ressourceforbrug ved produktion. (8 stemmer)
8. Emballage 1 (understøtte udviklingen lovgivningsmæssigt): Forbud mod unødvendig indpakning såsom dobbeltindpakning af tandpasta. (8 stemmer)

9. Producentansvar 1 (hvordan sikrer vi at producenten bliver ansvarlig for miljøbelastningen?): Indførelse af pant på elektronik, batterier og andre miljøbelastende varer. (8 stemmer)

10. Bedre kollektiv trafik.
  - et bedre kollektivt trafiksystem fås måske med metroen?
  - der ligger muligheder i flere tværgående tog/sporvogne
  - flere særlige busbaner i byerne
  - bedre forbindelse mellem tog og busser.(8 stemmer)

11. Emballage 2 (understøtte udviklingen lovgivningsmæssigt): Forbud mod præpakning af hele varegrupper (fx kød, grønt). (er ikke for dyr at udvinde hvis man ser på konsekvenserne af at lade være.) (7 stemmer)

12. Solenergi. Giver ingen forurening, ingen affald og er vedvarende. (er ikke for dyr at udvinde hvis man ser på konsekvenserne af at lade være.) (6 stemmer)

13. Ombudsmand for bæredygtighed/miljøet. Kan være borgernes ”vagthund” overfor politikerne og på objektiv vis være fortaler i enkeltsager. (5 stemmer)

14. Image-kampagne – det skal opfattes som moderne at leve bæredygtigt. Ændringer sker ikke af sig selv. (5 stemmer)

15. Vindenergi. Placeret hvor der er meget vind. Giver ingen forurening, ingen affald og er vedvarende. (er ikke for dyr at udvinde hvis man ser på konsekvenserne af at lade være.) (5 stemmer)

16. Jordenergi. Vi kan benytte de naturlige varmeanlæg i jorden ca. 800-1000 m. nede. Giver ingen forurening, ingen affald og er vedvarende. (er ikke for dyr at udvinde hvis man ser på konsekvenserne af at lade være.) (5 stemmer)

17. Vandenergi. Giver ingen forurening, ingen affald og er vedvarende. (5 stemmer)

18. Gensidig omsorg (familie, venner, nabo, foreninger osv.). Det er meget vigtigt at kunne give og modtage omsorg/kærlighed for social livskvalitet. (5 stemmer)

19. Vi skal tilbage til mindre landbrug og dermed besætninger der er mindre omkostningsfulde når de rammes af alvorlige sygdomme. Mere dørsalg ved producenten hvor begge kender hinanden. (5 stemmer)

20. Omlægningsstøtte. Tryghed for landmænd i omlægningsperioden. Tilskud for landmænd i omlægningsperioden. Tilskud kompenserer for tabet. (4 stemmer)
21. Oplysning. Giver større viden og lettere valg.
- Bedre oplysning om indhold og virkning i produkterne fra producent. Fordele: Det bliver lettere at vælge til og fra; større egen viden med mulighed for at formidle denne. Ulempe: Folk gider ikke/kan ikke læse varedeklarationen.
  - Bedre oplysning om miljørigtig mærkning. Fordele: Nemmere at anvende.
- (4 stemmer)
22. Forbrugerindsats. Fordi det kun er forbrugerne som kan skabe begrænsningerne og ændringer til mere miljørigtigt forbrug.
- undgå stærkt belastende produkter
  - købe produkter som indeholder de rigtige biologisk nedbrydelige midler
  - brug af færre kemiske midler
  - køb økologisk/miljørigtigt ind.
- (4 stemmer)
23. Emballage 3 (understøtte udviklingen lovgivningsmæssigt): Understøtte virksomheder der producerer miljøvenlig/genbrugsemballage. Friholdes for miljøafgifter. (4 stemmer)
24. Uddannelse for alle i hvad forskellen er på økologiske og ikke-økologiske fødevarer mht. produktion, sundhed og miljø samt sæsonbestemt forbrug. Der kræves en holdningsændring. (4 stemmer)
25. Der afsættes midler til forskning i kemikalier til fødevarer, så kun de sundheds- og miljørigtige anvendes. Der fastsættes regler på baggrund af de eksisterende økologiregler. Dermed får vi sundere fødevarer. (4 stemmer)

Udfordringerne med begrundelse – og midlerne til at tackle dem

- i prioriteret rækkefølge

Hvordan sikrer vi, at vi får borgerne til også at se miljøet som et personligt ansvar, og at politikerne hører borgerne og gør noget?

- Undervisning i bæredygtig vækst. Emneuge i skolen op til verdenskongressen. Der skal undervises i bæredygtig vækst i skolen. Det giver en langsigtet holdningsændring.
- Ombudsmand for bæredygtighed/miljøet. Kan være borgernes ”vagthund” overfor politikerne og på objektiv vis være fortaler i enkeltsager.
- Visuelle TV-spots. En bedre og professionel markedsføring af miljøet/miljøvenlige varer. Oplysningskampagner på TV vil ramme personligt. Det skal være ”in” at være miljøpolitisk.
- Konkret-lister: Hvad du og jeg kan gøre på arbejdspladsen, bopælen, transportmidler. Skal være opdelt efter fx bopæl, transportmidler, arbejdsområder. Skal være tilgængelig hvor vi er: arbejdsplads, supermarked etc. Vi skal ikke behøve at opsøge det selv.
- Tværpolitisk samarbejde om uafhængig information til borgerne.

Hvordan sikrer vi, at vores fødevarer bliver økologiske?

Let tilgængelige; konkurrencedygtige; anvendes i de offentlige institutioner; uden genteknologi. Indkøbskæder monopoliserer salg af varerne. Vi ønsker det offentlige som foregangsmodel.

- Momsdifferentiering. Forbrugeren vil vælge det billigste. Det miljørigtige bør være det billigste. Næsten ingen ekstra administration.
- Forbud mod genteknologi i afgrøder og foder. Usikre følger ved spredning i miljøet.
- Omlægningsstøtte. Tryghed for landmænd i omlægningsperioden. Tilskud for landmænd i omlægningsperioden. Tilskud kompenserer for tabet.
- Statens og vores fordele: Tilskud til landmanden = flere økologiske landbrug = renere vandløb = renere grundvand = bedre miljø = mindre sygdom = færre udgifter for staten = større livskvalitet for alle!

Hvordan sikrer vi at den enkelte forbruger/producent påtager sig sit ansvar for en bæredygtig udvikling?

Produktansvar skal have konsekvenser og den enkelte forbruger skal føle ansvar for forbrug. Sikre at ingen tager mere end de giver. Modvirke ”køb-og-smid-væk”-mentalitet.

- Image-kampagne – det skal opfattes som moderne/opleves som positivt at leve bæredygtigt. Ændringer sker ikke af sig selv. De fleste kender den ”rigtige” løsning, men ikke alle følger den. Vi skal gøre det moderne/attraktivt at leve bæredygtigt.
- Forbrugerpanel. Skaber opmærksomhed om og præmierer de rette forretninger med de rette produkter. Skal fastholde fokus på bæredygtig livsstil og skabe incitament for forretninger til at føre de ”rigtige” produkter.
- Information om konsekvenser. Vi lever alle udfra betragtningen ”ude af øje, ude af sind”. Det enkelte menneske er mere tilbøjelig til at reagere hvis de kan se at konsekvenserne også påvirker dem. ”Ude af øje, ude af sind” skal ikke have ”lov” til at eksistere.
- Emballage- og produktant til at fremme indsamling af forbrugte produkter. Fokus på skadevirkninger af produktet.

Hvordan sikrer vi energiforsyningen gennem udnyttelse af nye energikilder?

Den nuværende energiforsyning er begrænset og har miljømæssige og sundhedsmæssige konsekvenser.

Energiforsyning – (vedvarende energi)

Ønske om at skåne miljøet (drivhuseffekten)

- Solenergi. Giver ingen forurening, ingen affald og er vedvarende.
- Vindenergi. Placeret hvor der er meget vind. Giver ingen forurening, ingen affald og er vedvarende.
- Jordenergi. Vi kan benytte de naturlige varme anlæg i jorden ca. 800-1000 m. nede. Giver ingen forurening, ingen affald og er vedvarende.
- Vandenergi. Giver ingen forurening, ingen affald og er vedvarende.
- Vi kan benytte os af naturens kræfter. Giver ingen forurening, ingen affald og er vedvarende.
- Regnvand kan opsamles til toiletter og radiatorer. Giver ingen forurening, ingen affald og er vedvarende.
- Affald. Ingen forurening osv. og slaggene kan genbruges i vejbyggeri.

Ingen af disse energikilder er for dyre at udvinde, hvis man ser på konsekvenserne af at lade være.

Transport

Hvordan sikrer vi en renere transport med mindre udslip?

Hvordan lærer man at leve fornuftigt med sin bil?

Hvordan får vi øget forbruget af mindre forurenende køretøjer?

Hvordan få vi en bedre kollektiv trafik?

Hvordan tænker vi nyt/alternativt i området transport/befordring?

Vi ønsker at nedbringe energiforbrug og transportrelaterede ulykker..

- Bedre kollektiv trafik
  - et bedre kollektivt trafiksystem fås måske med metroen?
  - der ligger muligheder i flere tværgående tog/sporvogne
  - flere særlige busbaner i byerne
  - bedre forbindelse mellem tog og busser.
- Bilfri by. Medfører mindre SO₂-forurening (= bygningsbevarelse).
- Mindre forurenende køretøjer. Udbud afhængigt af efterspørgslen! Skal der være nedslag i prisen?
- Indføre et opladeligt transportsystem (ikke elbiler). Mindsker CO₂-forureningen.
- Anvende nyere biler. Bedre teknik, bedre kørselsøkonomi, større sikkerhed ved ulykker.
- Samkørsel. Færre biler på gaderne.
- Dele-biler.
- Bedre trafikplanlægning, med gennemgående vejanlæg med færrest mulig stopsignaler. Kraftigt merforbrug ved igangsætning.
- Mindre motorer i bilerne. Forbruger mindre brændstof per kørt kilometer.
- Benzinforbrugsbevidsthed. Ikke træde hårdt på speederen – mindre forbrug af brændstof.
- Udvikle alternative brændstoffer (anvende brint?). Formindske CO₂-forureningen.
- Miljøtænkning om anvendelse af bil (fx handle på vej hjem fra arbejde). Sparer brændstof, mindre forurening.
- Miljøtænkning i forbindelse med erhvervelse af kørekort. Jo tidligere miljø medtænkes jo bedre.

Hvordan nedbringes den toksikologiske [gift-mæssige] belastning i hverdagen for industri, landbrug og privat?

Sundhed, miljø for mennesker og dyr forbedres.

Hvordan sikrer vi, at kemiske stoffer er sundheds- og miljømæssigt forsvarlige?

Det er de ikke nu!

- Forskning i bedre produkter med færre bivirkninger:
  - Forskning i alternative naturlige produkter frem for kemisk fremstilling. *Fordele:* Færre bivirkninger, mindre miljøbelastning, biologisk nedbrydelige, sundere befolkning, sundere arbejdsmiljø. *Ulemper:* Dyrere produkter, mulig belastning af miljø, manglende ressourcer.
  - bedre forskning i bivirkninger. *Fordele:* Man opdager og undgår miljøbelastning, sygdomsfremkaldende virkning og genforandringer. *Ulemper:* dyrere produkter, øget brug af forsøgsdyr, ændre opfattelse af etisk praksis og regler.
- Krav til producent med henblik på bedre produktion og bedre arbejdsmiljø: Bedre oplysning (se næste punkt); brug af ”uskadelige” råvarer; tage hånd om spildprodukter på miljørigtig måde; miljørigtigt ressourceforbrug ved produktion.
- Oplysning. Giver større viden og lettere valg.
  - Bedre oplysning om indhold og virkning i produkterne fra producent. *Fordele:* Det bliver lettere at vælge til og fra; større egen viden med mulighed for at formidle denne. *Ulempe:* Folk gider ikke/kan ikke læse varedeklarationen.
  - Bedre oplysning om miljørigtig mærkning. *Fordele:* Nemmere at anvende.
- Forbrugerindsats. Fordi det kun er forbrugerne som kan skabe begrænsningerne og ændringer til mere miljørigtigt forbrug.
  - undgå stærkt belastende produkter
  - købe produkter som indeholder de rigtige biologisk nedbrydelige midler
  - brug af færre kemiske midler
  - køb økologisk/miljørigtigt ind.

Social livskvalitet

De rette valg:

- Børn eller arbejde – stress overfor økonomi
- Nærvær/samvær
- Naturbenyttelse
- Dialog

- Tid til andet end arbejde: Fleksibel arbejdstid. Ændret lukkelov? Mere fritid, nye tiltag (fx 3 + 3, svensk forsøg hvor man arbejder tre dage og derefter har tre dage fri). Kan højere marginalskat give mere fritid?
- Gensidig omsorg (familie, venner, nabo, foreninger osv.). Det er meget vigtigt at kunne give og modtage omsorg/kærlighed for social livskvalitet.
- Tryghed for at basale behov opfyldes. Ellers kan vi ikke opnå mere end at kæmpe for den daglige føde – ingen overskud til at snakke bæredygtighed.

- Individuelle løsninger til individuelle mennesker. Af hensyn til respekten for individet – individet frem for systemet.
- At elske alle andre mennesker.
- Rigt og udbytterigt arbejdsliv hvor mennesket udvikler sig og oplever fællesskab.
- Solidarisk bæredygtighed. Det er vigtigt at begynde hos de svageste – der er størst behov.

Hvordan begrænses ressourcspildet?

Der bruges ressourcer på at producere unødvendigt affald (fx emballage), og at producere affald er en dårlig udnyttelse af ressourcer. Energi og materialer går tabt og der er ikke plads til opbevaring af affaldet.

- Emballage – understøtte udviklingen lovgivningsmæssigt (I): Forbud mod unødvendig indpakning såsom dobbeltindpakning af tandpasta.
- Producentansvar – hvordan sikrer vi at producenten bliver ansvarlig for miljøbelastningen? (I): Indførelse af pant på elektronik, batterier og andre miljøbelastende varer.
- Emballage – understøtte udviklingen lovgivningsmæssigt (II): Forbud mod præpakning af hele varegrupper (fx kød, grønt).
- Emballage – understøtte udviklingen lovgivningsmæssigt (III): Understøtte virksomheder der producerer miljøvenlig/genbrugsemballage. Friholdes for miljøafgifter.
- Producentansvar – hvordan sikrer vi at producenten bliver ansvarlig for miljøbelastningen? (II): Forpligte virksomhederne der producerer miljøbelastende varer til at tage brugte varer retur.
- Afsætte midler til holdningsbearbejdelse. Information og kampagner. Information/handling skal starte i daginstitutionerne. Skal indgå som pensum i skolen. For at mindske miljøbelastningen.
- Lavere afgifter på vedvarende energi i forhold til andre produktionsmetoder.
- Registreringsafgiften på biler skal være miljøvenlig.

Fødevarer

Hvordan sikrer vi sunde fødevarer uden unødvendige tilsætningsstoffer?

Hvordan sikrer vi produktionsmetoder som er forståelig for menigmand?

Hvordan sikrer vi produktionsmetoder som er sunde og i pagt med naturen?

Hvordan sikrer vi en bæredygtig udnyttelse af landbrugsressourcer?

- Vi skal tilbage til mindre landbrug og dermed besætninger der er mindre omkostningsfulde når de rammes af alvorlige sygdomme. Mere dørsalg ved producenten hvor begge kender hinanden.
- Vi skal blive bedre til at sige ”Lidt men godt”: På den måde kan vi fravælge de fødevarer der indeholder fremmede stoffer – hvorfor skal smørret være gult hele året? Det er os selv der skal være mere kritiske.
Skal vi have økologiske grøntsager må vi ændre vort syn på at disse grøntsager ikke kan se ud som de sprøjtede agurker, kan være brune og æblerne skinner ikke og har forskellige størrelser. Vi har en alt for stor smid-væk mentalitet og køber måske ind i for store portioner – på grund af tidsnød.

Vi skal ikke starte i morgen, vi skal starte nu!

- Deklaration: Alt bunder i økonomi og pres fra brugerne og kan kun styres ved hjælp af kort, præcis og let forståelig information – så økonomi og moral balanceres.
Hvordan?
Produktionsmetoder skal være forståelige for menigmand. Klassifikation ud fra standardiseret grønt regnskab. Fx: ”A” = minimalt belastende, ”B” = moderat belastende, etc.
Viden giver handlemuligheder.
- Påvirke de kommende forbrugere til at købe sunde og mindre belastende fødevarer for at skabe grobund for fremtidig folkesundhed. Konkrete forslag:
  - Alle skoleklasser på landbrugsophold for at se forskellen på økobrug og storbrug!
  - Indføre fødevarer-”uddannelse” i folkeskolen. For eksempel som emneuger.
  - Målrette tv-udsendelse i public service tv om information til børn og unge om fødevarer og deres produktion.
- Effektiv kontrol med dyrehold og transport.

Hvordan sikrer vi, at forureningen mindskes?

Det gælder CO₂ udslip, som skal nedsættes for at begrænse drivhuseffekt og klimaforandringer og sygdomme blandt befolkningen; og det gælder farlige kemikalier i fødevarer, som kan være grund til stigende allergi og astma i befolkningen; det gælder støj, luftforurening, giftstoffer. Forureningsproblemer bør blive fokusområder og få højere prioritet.

NB: Forslagene til midler knytter sig til udfordringens punkt 2 herover (”kemikalier i fødevarer”).

- Uddannelse for alle i hvad forskellen er på økologiske og ikke-økologiske fødevarer mht. produktion, sundhed og miljø samt sæsonbestemt forbrug. Der kræves en holdningsændring.
- Der afsættes midler til forskning i kemikalier til fødevarer, så kun de sundheds- og miljørigtige anvendes. Der fastsættes regler på baggrund af de eksisterende økologiregler. Dermed får vi sundere fødevarer.
- Lokale kvalitetsprodukter søges fremmet ved at hindre monopoler indenfor produktion (primær og sekundær) og detailhandel. I dag har mindre producenter svært ved at få deres produkter ud til forbrugerne.
- Unødvendige tilsætningsstoffer fjernes. Giver sundere fødevarer.
- Der afsættes midler til forskning og udvikling af sunde og miljøvenlige fødevarer (færdigretter). Forbrugerne og producenterne har ikke denne valgmulighed i dag.
- Markedsføring af det naturlige fødevarer-look og illustrering af konsekvenserne af det modsatte. Der kræves en holdningsændring hos forbrugere, butikker og producenter.

Hvordan sikrer vi, at producenterne producerer en bæredygtig produktion? Konkret: Hvordan sikrer vi, at elektronikaffald bliver genbrugt/bortskaffet – skal det retur til producenten?

Det er svært for den enkelte forbruger at forholde sig til om produktet er produceret bæredygtigt.

- Lovgivning. Sikre at affald leveres tilbage til producent som skal bortskaffe eller genanvende på miljørigtig måde.
- Sanktioner – det skal ikke kunne betale sig for nogen at overtræde loven.
- Beskatning, pant på alt, indsamling, genbrug, skrotpræmie, deponering. Skal sikre tilbagelevering til producent som skal bortskaffe eller genanvende på miljøvenlig måde.
- Oplysning. Sikre at borgerne kender mulighederne for aflevering af affald.
- Opfølgning. Sikre at idé bliver til handling.
- Forskning – pengene kommer igen.

Motivation – synliggørelse

Hvordan får vi de andre 900 med? – vores [de 50-100 deltagere der kom til borgerhøringen] indsats alene er ikke nok.

Kan vi nedbringe reklame/emballagemængden?

Det øger forbruget af papir og farvestoffer og er med til at give forbrændings-/affaldsproblemer. Øger vareforbruget.

Hvordan sikrer vi en bæredygtig transportudvikling i nærtrafikområdet.

Nedsæt CO₂, luftforurening. Kollektiv transport er kvalitet i sig selv. Nedsæt pendling.

Hvordan sikrer vi bæredygtige boliger?

Nuværende boliger giver problemer med: Indeklima; affald; energiforbrug; sundhed; socialt netværk.

Uddannelse i I- og Ulande

Det er nødvendigt at der i befolkningen opnås en større forståelse og et større engagement omkring bæredygtig udvikling. Adfærden er afgørende for at en bæredygtig udvikling i det hele taget kan forekomme.

Hvordan sikrer vi, at den globale befolkningstilvækst kontrolleres?

Belastningen på jorden og vores ressourcer øges, og vi risikerer at ressourcerne med tiden ikke slår til.

Hvordan sikrer vi, at vi får en fornuftig affaldssortering og genbrug som borgerne kan og vil deltage i?

Der bruges ressourcer på at producere unødvendigt affald (fx emballage), og at producere affald er en dårlig udnyttelse af ressourcer. Energi og materialer går tabt og der er ikke plads til opbevaring af affaldet.

Hvordan sikrer vi, at affaldsmængden reduceres, bortskaffes eller genbruges mest muligt?

Affald fylder meget og forurener grundvandet.

Hvordan mindsker vi affaldsmængden/øger genbrugsmuligheden?

Genbrug er en forudsætning for mindskelse af affaldsmængden/produktionsenergi. Prognosen viser at vi kun ser toppen af isbjerget.

Hvordan sikrer vi rent drikkevand nok?

Vi ønsker rent drikkevand og et så lille forbrug som muligt.

Hvordan sikrer vi, at vi får billige solceller så vores forbrug af fossile brændstoffer begrænses til det allermost nødvendige og så vores CO₂ udledning begrænses.

Solceller kan dække alt energi-forbrug. El kan omdannes til brintenergi, der kan lagres og gendannes/omdannes ved hjælp af brændselsceller, eller bruges som brændstof i biler/fly.

Naturressurser

Forurening – begrænsede ressourcer

Hvordan forhindrer vi en ny istid?

Vi lever i en mellemistid og isen udsletter livet i Europa. Kan istiden udsættes ved afbrænding af fossil brændsel?

Hvordan sikrer vi, at energiforbruget minimeres og ressourcerne generelt udnyttes optimalt?

Energiforbrug til lys, stand-by strøm og meget mere kan begrænses. Og vi har kun denne jord til låns og kan ikke ubegrænset forbruge af fisk, skov, natur, energi.

Borgernes evaluering af borgerhøring i Glostrup Kommune

Borgerne der deltog i Teknologirådets og Glostrup Kommunes borgerhøring om ”Bæredygtig vækst – hvordan?” blev ved høringens afslutning bedt om skriftligt at besvare nedenstående seks spørgsmål. Der er ikke tale om en grundig evaluering, men om en umiddelbar tilkendegivelse fra borgerne af motiver for og udbytte af at deltage i høringen. Der kom ialt 50 besvarelse fra de 54 deltagere og alle 50 deltagerbesvarelser udtrykker positive vurderinger af borgerhøringen.

Spørgsmål:

- Hvorfor har du ønsket at deltage i borgerhøringen?
- Hvad har dit væsentligste udbytte været af borgerhøringen?
- Ville du deltage i en borgerhøring en anden gang, hvis du fik mulighed for det?
- Deltager du i foreningsliv, frivilligt arbejde eller lignende i din fritid?
- hvis ja, hvilke aktiviteter?
- Hvis du havde mulighed for det, ville du så være interesseret i at deltage i yderligere aktiviteter om bæredygtig udvikling, hvis det bliver aktuelt?
- Har du kommentarer iøvrigt?

Det næstsidste spørgsmål er stillet fordi Teknologirådet opfordrer Glostrup Kommune (og de to andre hørings-kommuner) til at følge op på borgernes forslag til at fremme bæredygtig udvikling. En måde kunne være at inddrage borgerne i arbejdsgrupper, der arbejder videre med forslagene.

- Hvis du havde mulighed for det, ville du så være interesseret i at deltage i yderligere aktiviteter om bæredygtig udvikling, hvis det bliver aktuelt?

47 svarer ja, 2 svarer måske, 1 svarer ikke på spørgsmålet. Blandt ja-sigerne tilføjer 1 at sådanne evt. aktiviteter gerne må have en mere regional/amtslig vinkel, 1 begrunder sit ja med gerne at ville lære mere.

Næsten alle deltagerne viser altså stor interesse for at deltage i yderligere aktiviteter. I forvejen er flere af de borgere, der deltog i høringen, mere eller mindre aktive i deres fritid. Det fremgår af svarene på dette spørgsmål:

- Deltager du i foreningsliv, frivilligt arbejde eller lignende i din fritid?
  - hvis ja, hvilke aktiviteter?

27 borgere deltager i foreningsliv eller frivilligt arbejde. Eksempler er bestyrelse i idrætsforeninger, klasseråd, brugerbestyrelse, politiske foreninger, miljøpolitiske aktiviteter, skolebestyrelse, kirkeligt arbejde, boligforening, spejderforbund, ældreaktiviteter.

20 svarer nej på spørgsmålet, 3 har ikke svaret på spørgsmålet.

Mange af de borgere, der deltog på høringen, ytrer at de ønsker at tage aktiv del i samfundsudviklingen. Det har for mange været motivationen til at deltage i høringen. De søger viden om og indflydelse på bæredygtig udvikling i Danmark, på miljøet, som flere skriver er et vigtigt emne. Her er citeret nogle af de typiske eksempler på besvarelse:

- Hvorfor har du ønsket at deltage i borgerhøringen?

”Indflydelse kræver deltagelse”, ”håber på at gøre en forskel”, ”at få en fornemmelse af miljøopinionen i kommunen”, ”det er vigtigt at give sig til kende med sin holdning”, ”det er min pligt”, ”at være med til at præge udviklingen”, ”nysgerrighed”, ”emnet interesserer”, ”få mere indflydelse på debatten om bæredygtig udvikling”, ”interessant samvær med andre mennesker”, ”et emne vi ved for lidt om og ofte glemmer at tænke på i det daglige”, ”at møde andre, der lokalt interesserer sig for miljøet”, ”det er vigtigt at tage stilling”, ”at få sine egne meninger frem”, ”for at høre hvad borgerne sætter fokus på”, ”en form for ’borgerligt ombud’”, ”udviklingen er også mit ansvar”, ”information”, ”alle bør have en mening om bæredygtig udvikling”, ”blive klogere”, ”at få mulighed for at påvirke politikere”

- Hvad har dit væsentligste udbytte været af borgerhøringen?

Og hvad fik borgerne så ud af at være med på høringen? Mange af borgerne fremhæver at det at høre andres meninger og få mere viden om bæredygtig udvikling har været det væsentligste udbytte. Her citeres nogle eksempler på besvarelserne:

”at deltage i spændende dialog”, ”at føle at få lov til at sætte mit præg”, ”indsigt i bæredygtig udvikling”, ”oplysning”, ”at blive klogere”, ”nytænkning”, ”debatoplægget til borgerhøringen”, ”at få sat ord på mine tanker”, ”at få afprøvet egne synspunkter”, ”selv at skulle tage stilling”, ”min opmærksomhed og interesse inden for miljø er blevet skærpet”, ”hvad gør jeg/kan jeg selv gøre?”, ”mange gode og forskellige forslag til ændring af holdninger”, ”har fået konkretiseret nogle problemstillinger”, ”mødet med andre gode borgere med gode og spændende argumenter”, ”de menneskelige relationer”, ”samarbejdet”, ”at høre andres meninger”, ”at opleve hvor enige folk grundlæggende er i at der skal gøres noget”, ”at selv om vi har forskellig baggrund, ønsker vi det samme”, ”at viljen til ændringer er til stede”, ”at viden og den daglige handlen ikke altid hænger sammen”, ”at vi har langt igen inden målet nås”, ”et mere nuanceret billede af hele problematikken omkring bæredygtig udvikling”.

Alle svarer at de gerne vil deltage i en ny borgerhøring.

- Ville du deltage i en borgerhøring en anden gang, hvis du fik mulighed for det?

49 af borgerne svarer ja. 1 svarer måske.

Til sidst i evalueringsskemaet havde borgerne mulighed for at komme med kommentarer efter eget ønske. De typiske besvarelser citeres her:

- Har du kommentarer iøvrigt?

”Flot arrangement med en god værkstedsleder”, ”en ganske udmærket dag med god oplysning og fokus på tingene”, ”fint arrangement, lidt for meget bispisning, hellere lidt mindre, men økologisk”, ”en udbytterig dag, god behandling”, ”et godt initiativ fra kommunens side”, ”god ide med en borgerhøring”, ”en dejlig dag, god planlægning”, ”Det har været en rigtig god og hyggelig dag, tak for det”.

”Problematisk at forplejningen på borgerhøringen langt fra afspejler miljømæssige og økologiske hensyn”.

”Højtaleranlæg burde være tjekket forinden, der var koldt i lokalerne”

”Håber at høringen også påvirker den globale situation”

”De indledende to indlæg var overflødige”

”Som oplæg til første workshop bør det præciseres at gruppen ikke kommer til at arbejde videre med gruppens egne forslag, på den måde kan man uddybe stikordene, så det bliver mere forståeligt for de, der arbejder videre med dem, så gode idéer ikke går tabt ved emneskiftet.”

”Det har været godt, men svært ved at omstille sig til nye problemstillinger efter frokost”

”Det bør være muligt selv at vælge hvilke problemstillinger, man ønsker at komme med løsningsforslag til”

”Dem der kommer med udfordringerne bør også deltage i belysning af midlerne”

”Mere tid til opgaverne eller mindre antal opgaver, men i øvrigt en interessant dag”

”Personlige idéer skal mere frem i lyset i de enkelte grupper”

”Den sidste prioriteringsopgave var uoverskuelig”

”Strukturen med hovedoverskrift, spørgsmål og begrundelse blev ikke overholdt af workshoplederen”

”Det bliver interessant at se om man denne gang vil følge henstillinger fra menige borgere”.

”Godt hvis politikerne også ville reagere på tingene.”

”Spændt på at se resultatet af det samlede forløb”

23 af besvarelsene svarer nej eller svarer ikke på spørgsmålet.

To mundtlige oplæg som indledning til borgerhøringen

Hvad er "bæredygtig udvikling"?

af Henrik Kærgaard, udviklingschef, NIRAS

Agenda 21 betyder "dagsorden for en bæredygtig udvikling i det 21. århundrede" og er en international dagsorden, der arbejdes med overalt i verden. Bæredygtig udvikling betyder:

"Vi arver ikke Jorden af vore forældre – vi låner den af vore børn", eller

"Alt, hvad vi gør skal kunne vare i 7 generationer", eller andre tilsvarende formuleringer.

Det drejer sig om at tænke langsigtet og i blivende værdier, og det drejer sig også i høj grad om et globalt perspektiv – "Jordens overlevelse" om man vil – vi skal kort sagt sikre, at verden stadig kan fungere, når vi har fået, hvad vi har brug for.

De 3 dimensioner

Bæredygtig udvikling skal ses i 3 dimensioner:

- *Miljømæssigt,*
- *Samfundsmæssigt* og
- *Økonomisk*

Et udviklingsforløb, et projekt eller et nyt initiativ er således kun bæredygtigt, når det er bæredygtigt i alle disse 3 dimensioner – man kan sige, at det skal være både *miljømæssigt forsvarligt, samfundsmæssigt acceptabelt og økonomisk realisabelt.*

Miljøet udgør rammen – vi skal være 10 gange bedre!

Den miljømæssige dimension giver rammerne for det mulige – her er tale om, at forholdene på planeten Jorden sætter nogle grænser for, hvad der kan lade sig gøre – vide grænser, men dog grænser; de to øvrige dimensioner er vi i højere grad selv herrer over – hvis vi kan blive enige! Det miljømæssige krav til bæredygtig udvikling kan udtrykkes ved, at vi i løbet af 30 – 50 år skal blive 10 gange så miljøeffektive – dvs. kunne gøre alt, hvad vi gør i dag med en ca. 10 gange så lille miljøbelastning som i dag. Kan vi dette, vil der kunne blive plads til dobbelt så mange mennesker på Jorden som i dag og en velstand til alle på niveau med den, vi har i Europa i dag – uden at den samlede miljøtilstand er forværret i forhold til nu. Dette krav betegnes som "faktor-

10-udfordringen" – det er selvsagt meget stort – men det er ikke umuligt! Det er særligt vigtigt i et globalt perspektiv at fokusere på følgende indsatser:

- Reduktion af forbruget af fossile energikilder, dvs. kul, olie og gas og etablering af flere vedvarende energikilder, f.eks. sol og vind.
- Reduktion af forbrug og spredning af miljø- og sundhedsfarlige stoffer overalt.
- Bedre styring af samfundets stofkredsløb, så de i højere grad bliver "lukkede" som naturens – vi skal i langt højere grad tænke i kredsløb og undgå spild og affald, der ikke kan nyttiggøres.
- Bedre forvaltning af naturressourcer – især biologiske/økologiske systemer, dyrkningsjorden m. v. – disse ressourcer er grundlaget for hele den biologiske produktion, som vi er helt og fuldstændigt afhængige af.

Det samfundsmæssige handler om "fra bruger til borger"!

Den samfundsmæssige dimension betyder, at de ting, vi foretager os skal være samfundsmæssigt acceptable – det betyder derfor *borgerinddragelse og nærdemokrati* i langt højere grad, end vi i dag er vant til – måske en tilbagevenden til "det græske bystatsdemokrati", hvor alle væsentlige spørgsmål i lokalsamfundet blev behandlet i fællesskab i meget store forsamlinger. I vort repræsentative demokrati er demokratiet reelt indskrænket til stemmeurnerne hvert 4. år – resten er overladt til eksperter og institutioner – og det er ikke godt nok fremover.

Hvorfor er det ikke det? – fordi vi har brug for en høj grad af enighed for at kunne gennemføre stærkt fornyende og kontroversielle initiativer effektivt – det kan ikke gøres af "systemet" alene. Det betyder, at vi skal have en langt mere kvalificeret og dybtgående dialog mellem borgerne og systemet, end parterne er vant til – vi skal ikke have den i morgen, men vi skal begynde at øve os på det allerede i dag. Det vil nemlig tage tid at lære, fordi det er en helt fundamental fornyelse af hele vores arbejdsform. Det vil også tage tid for borgerne – nu har vi i årevis opdraget dem til at være brugere og kræve ind på de enkelte områder – nu skal de til at være borgere igen med den langt højere grad af ansvarlighed overfor helheden og fremtiden, som det indebærer. Det kan de godt – forudsat, at vi begynder at behandle dem som borgere!

Økonomien: Tænk langt og husk det hele!

Den økonomiske dimension betyder, at der skal tænkes langsigtet økonomisk, og at alle økonomiske konsekvenser at et initiativ så vidt muligt skal inddrages – også i andre sektorer end den, projektet foregår i!

Det betyder f.eks. at det er vigtigt at se på de værdier, der er tilbage, når et projekt er afskrevet over f.eks. 20 eller 30 år – det er nemlig dem, vi har tjent til vore efterkommere – resten har vi selv brugt! Vi skal altså tænke i holdbarhed, lang levetid, skønhed og fleksibilitet, når vi planlægger, bygger og anlægger. Det betyder også, at vi skal arbejde forebyggende – gennemføre projekter, der medfører fremtidige reduktioner af de samlede driftsomkostninger for samfundet; fremtidens driftsomkostninger er klodsen om benene på vore børn – jo mindre de er, jo større frihedsgrader har de til at gøre det, *de* synes er vigtigt!

Det betyder endvidere, at vi skal søge at opgøre totaløkonomien i ethvert projekt eller initiativ – vel vidende, at det ikke kan gøres præcist eller dækkende – jo mere vi forsøger, jo bedre bliver vi til det! Husk at tænke på, hvad det betyder for driftsomkostningerne, at vi sparer i anlægsfasen – det er vores børn, der kommer til at betale! Og husk hvad dårlig planlægning betyder af ekstra omkostninger i iværksættelse og drift!

Hvordan gør vi så?

Alt dette kommer selvfølgelig ikke af sig selv – det er ikke ligetil at tage fat på, og det er i høj grad en anderledes måde at tænke på, end vi er vant til i dag. Først og fremmest er det vigtigt med en beslutning på det politiske niveau om at tage det alvorligt og begynde at arbejde seriøst med det.

Herefter skal man finde nogle få nøglepersoner i kommunen med fagligheder indenfor det miljømæssige, det samfundsmæssige og det økonomiske, der har lyst til at forsøge sig frem på området – der er nemlig ingen færdige løsninger og fortrykte skemaer at læne sig op ad! Disse nøglepersoner skal arbejde tæt sammen i en gruppe og have muligheder for at hente ekstern inspiration i et vist rimeligt omfang – og så skal de meget gerne arbejde sammen med nogle engagerede politikere også!

Så skal man finde nogle sager af en vis betydning og forsøge sig med en bæredygtig tilgang til dem med fokus på de ovenfor nævnte betragtninger – og det gælder om at være ambitiøs og kontroversiel, for bæredygtig udvikling *er* ambitiøs og kontroversielt i sin substans! Endelig skal det konkrete projekt søges ført ud i livet – og så skal vi have fat i det næste og huske at gøre erfaringerne op og få involveret nogle flere i organisationen næste gang og fortælle den gode historie internt og eksternt – også selvom den måske ikke var så god, for det er de besværlige, man lærer mest af, ikke?....og, og, og.....

Hvilken vej skal vi gå?

af Ia Brix Jensen, Danmarks Naturfredningsforening

I ”Alice i Eventyrland” spørger Alice på et tidspunkt katten: ”Hvilken vej skal jeg gå?” Katten svarer sindigt, at det kommer an på, hvor hun vil hen. ”Det ved jeg ikke”, siger Alice forundret. ”Jamen, så er det da lige meget hvilken vej du går”, svarer katten.

Kan vi i det hele taget ændre noget?

Teknologirådet har indbudt til en diskussion om, hvor vi skal hen – og hvilken rute, vi skal vælge.

Det er ikke noget jeg tænker så meget over i min hverdag, ruten er jo nærmest givet: hen i vuggestuen og børnehaven med ungerne, videre til arbejde, et smut inden om købmanden på vej hjem, hente ungerne, og hjemme igen.

Men der er jo faktisk rigtig mange valgmuligheder, selv på en helt almindelig onsdag.

Hvordan transporterer jeg mig frem og tilbage? Hvilke varer køber jeg hos købmanden? Og hos hvilken købmand? Er det mig eller min mand der skal hente og bringe vores tre drenge? Det er beslutninger jeg kan ændre på næsten fra det ene øjeblik til det andet.

Da der lå is på alle de små sideveje i København lige efter nytår, var det først ved 7.30-tiden hver morgen, at jeg besluttede om jeg ville tage min cykel på arbejde, eller finde på noget andet.

Andre ting kan være sværere at ændre på her og nu.

Huset jeg bor i, det arbejde jeg laver, mit arbejdssted, er alt sammen noget, som jeg godt kan lave om på – men det kræver lidt mere tid. Og jeg bliver som minimum nødt til at inddrage min familie i beslutningerne.

Andre ændringer kan kræve en endnu større kollektiv indsats.

Alene kunne jeg nok aldrig ha' fået Brugsen til at stille økologisk mælk op på hylderne. Men mange forbrugers ønske, og påvirkning fra andre forskellige kanter, gjorde, at Brugsen i 1993 "lige pludseligt" tilbød en række økologiske varer i sortimentet. Inden da kunne man vistnok godt få økologisk mælk i den lille helsebutik ovre på torvet – men det var sjældent, jeg nåede helt derover.

Hvor vil vi hen?

Jeg har gennem mit arbejde i de sidste 7-8 år prøvet at definere bæredygtig udvikling. Det er ikke let. Selvfølgelig ønsker jeg en udvikling, hvor fremtidens generationer – og mine egne unger – får de samme muligheder som jeg har.

Men derudover er der et væld af eksperter, der fortæller os en masse – og oftest er de ikke enige.

Smør er farligt, Kærgården er farligere. Anne Larsen siger "Fedtfrit", men andre ernæringseksperter siger, at vi skal bruge "det gode fedt" til at opbygge cellerne. Alkohol er skidt for leveren, men rødvin er godt for kredsløbet.

I Teknologirådets debatoplæg til denne høring, siger økonomeren Peder Andersen at han ikke er i tvivl om, at udviklingen i Danmark er på en bæredygtig kurs. I samme artikel siger økologen Christian Ege klart nej, til spørgsmålet om, hvorvidt vi allerede oplever en bæredygtig udvikling.

Hvorfor er de uenige? Hvad er en bæredygtig udvikling da for noget? Det er det der skal diskuteres i dag.

Lige nu er jeg ansat i Danmarks Naturfredningsforening, hvor jeg sammen med en sydafrikansk miljøorganisation har holdt et kursus om at være forandringsagent for 10 danske og 10 sydafrikanske miljøaktivister.

Sydafrikanernes opfattelse af livskvalitet ligner vores. De ønsker sig ligesom os en økonomisk udvikling, der betyder, at de kan få et arbejde og tjene en løn, så de kan købe sig et hus og en bil, og sende deres børn i skole. De ønsker sig et sundhedssystem, der kan sætte ind over for den bekymrende AIDS-epidemi.

Selvom det fælles udgangspunkt for samarbejdet har været en bæredygtig udvikling, så fylder sociale og økonomiske vilkår nok mere i Sydafrika end de gør i Danmark, hvor vi mest tænker på miljøet.

Danmarks og Sydafrikas vilkår er også ret forskellige.

Den internationale naturfredningsforening, IUCN, har lige lavet en stor undersøgelse af menneskets udvikling og naturbevarelse samlet set.

Sydafrika er på plads nummer 136 ud af 180 lande, mens Danmark er på en 13. plads.

I undersøgelsen har forskerne kigget på både økosystemets tilstand og den menneskelige velfærd. De har defineret bæredygtig udvikling som et "godt liv". Et godt liv har et højt niveau af velfærd både for mennesker og natur.

Man kan bruge billedet af et æg. Naturen eller økosystemet findes omkring os og understøtter mennesket ligesom hviden i et æg ligger rundt om blommen. Både æggets blomme og hvide er afgørende for æggets overlevelse og kvalitet.

Noget af det der spiller ind på den menneskelige velfærd er sundhed, rigdom, viden, undervisning, teknologi, kultur, demokrati, fred, kriminalitet og ligeværdighed.

Danmark er blandt de få i toppen, sammen med Finland og Norge, når det gælder menneskelig velfærd.

Det mener vi faktisk også selv, ifølge en EU undersøgelse i 1999. Selvom vi er overvægtige, drikker for meget og dør for tidligt, mener vi selv at vi har et jernhelbred, og 67% af os erklærer os yderst tilfredse med livet. Det er helt i modsætning til grækerne, hvor 44% er decideret utilfredse med deres liv.

Helt så godt står det ikke til med naturens velfærd. Alle de lande, der nyder godt af en høj levestandard bidrager til miljøets forringelse.

Noget af det der spiller ind på naturens velfærd er naturbevarelse og genopretning, vand, luftkvalitet, den biologiske mangfoldighed og brugen af ressourcer.

Danmark scorer 81 point på menneskets velfærd, Sydafrika 43, knap halvt så mange. M.h.t. naturens velfærd er vi – desværre – tættere på Sydafrika. Danmark scorer kun 31 point på naturens velfærd, Sydafrika lidt mindre med 27 point.

Der er underskud på den menneskelige velfærdskonto i Sydafrika i forhold til Danmark. Så der er ikke noget at sige til, at sydafrikanerne fokuserer mest på job, skole og sundhed, når vi snakker om bæredygtig udvikling.

Det er ingen lande der har høj score på både menneskelig og naturens velfærd. De højstplacerede lande har høje levestandarder, men det globale miljø betaler en høj pris.

IUCN's konklusion er alligevel, at der er håb forude!

Konflikten mellem menneskelig velfærd og natur og miljø kan godt løses – men det handler om de valg, vi foretager os. Naturen betaler en pris for vores velfærd, ikke fordi niveauet er højt, men på grund af den måde, vi opnår velfærden på.

For tiden er vores nye regering på skattejagt. De skal finde 6-7 milliarder på finansloven, som bl.a. skal betale for de lovede forbedringer i det danske sygehusvæsen. Pengene findes. Det er det samme beløb, som vi lige har købt julegaver for, stod der i Søndagsavisen forleden. Det handler altså om valg og prioriteringer.

Og der kan man måske godt undre sig over, at det lykkeligste land i Europa ikke i højere grad vil dele denne lykke med andre, men i stedet strammer op overfor flygtninge og indvandrere og skærer 1½ milliard af ulandsbistanden. Har vi ikke overskud til at dele? Nå, det var vist et sidespor!

Hverdagens dilemmaer: hvilken vej skal vi gå?

Nu vi er ved julen. Når nu jeg har arbejdet med bæredygtig udvikling i en årrække, så forsøger jeg selvfølgelig at gøre ”det rigtige”, også når jeg skal holde jul med min familie.

Men hvad er rigtigt og forkert? Min mand og jeg er ikke miljøfanatikere. Vi flyttede i et gammelt parcelhus i et villakvarter i København for 2 år siden. Vi har egen bil og køkkenhave og høns. Hønsehuset stod der alligevel.

Vi er sparsommelige med ressourceforbrug af vand, el og varme – men mest fordi det er hundedyrt at bo i hus, så det er simpelthen sund fornuft.

Og så kommer julen med alle forbrugsfristelserne og forventningerne om familiehygge. Det bliver jo hurtigt dyrt – både i rede penge og i tid og i ressourcer.

Jeg vil slutte af med at fortælle om 3 forskellige dage i min juleferie – hvor jeg hver dag forsøgte at få mest muligt ud af dagen på forskellige leder og kanter.

Torsdag: cykel og bus, Palads og slik i lange baner

Torsdagen før jul drog jeg med min 5-årige søn og hans fætter i biografen. Faktisk startede Emil og jeg om morgenen med at cykle hen til den gode legetøjsforretning på Frederiksberg. Vi spiste frokost i indkøbscenterets familiecafeteria, hvor Emil fik burger.

Så hentede vi Emils fætter og tog bussen indtil byen, og gik i biografen så ”Atlantis – det fortabte rige”, mens vi mæskede os i popcorn, cola og slik. På vejen hjem kom vi til at sidde forrest øverst oppe på en dobbeltdækker bus. I mørket var det næsten som at flyve.

Udgifter: 499 kr

Frokost på cafeteria: 95 kr, Klip tur/retur til byen: 26 kr, 3 biografbilletter à 55 kr: 165, 3 slikposer á 35 kr: 105 kr, Cappuccino og sodavand: 45 kr, 2 x popcorn og sodavand: 58 kr

Transport CO₂: 0,54 kg x 3 personer = 1,62

Cykel til Bellahøj retur: 2 x 7 km, Bus fra Bellahøj til Palads retur: 2 x 5 km

Buskørsel: 0.054 kg/km CO₂

Og så det der ikke kan prissættes, måles og vejes: Samværet med Emil og fætter Louis. Jeg har ikke kunne finde svar på, om jeg skal have dårlig samvittighed over at gå i biografen (der skal mange ressourcer til at lave en Disney tegnefilm - og mange ressourcer til at drive en biograf) i forhold til andre forlystelser, f.eks. teatret. Og hvordan er det lige med slikposer? Mon ikke frisk eller tørret frugt er mere bæredygtig? Men det knitrer altså ikke på samme måde...

Lillejuleaften: cykel til toget, spadseretur på Strøget, økoflæsk på Kulturvet

Lillejuleaften var jeg helt inde på Strøget og købe de sidste juleting. Jeg kunne også være blevet i Husum, hvor jeg bor, men der er nu noget helt specielt over Strøget og julelysene.

Men det er en pestilens at parkere i indre København, og mere af den grund en nogen anden, cyklede jeg til stationen og tog toget ind til Strøget for at bytte nogle sko til nye Ecco støvler, købe julegaver og gå hos den økologiske slagter og købe flæskesteg, hjemmelavet sylte og rullepølse. Uden for slagteren stod en af hans venner i kulden og serverede varm kakao med cognac, for der var kø langt ned af gaden.

Udgifter: 660 kr.

Klip tur/retur: 26 kr., Støvler: 200, CD med Johnny Madsen: 160, Økologisk flæskesteg, sylte og rullepølse: 300

Transport CO₂: 1,86 kg

Cykel til stationen: 2 x 1 km

S-tog til København: 2 x 10 km

Togkørsel: 0.093 kg/km CO₂

Og så er der igen det, der ikke kan prissættes, måles og vejes. Den skønne fornemmelse at købe et par nye, behagelige støvler, det at slentre ned af Strøget og kigge på mennesker og vinduer, og mødet med ham, der serverede varm kakao med cognac til dem, der frøs. Der skal mange ressourcer til at holde sådan en gågade i gang - lys, varme, varer i butikkerne. Mon det er mere bæredygtigt at lave et butikscenter? Men så kører folk længere i bil, har undersøgelser vist.

3. juledag: Kælkebakken ved Utterslev Mose

3. juledag var hele familien samlet med mange andre familier i sneen på kælkebakken ved Utterslev Mose. Faster Ghita ringede om morgenen, da hele landskabet var hvidt af sne, og vi aftalte at mødes senest kl. 11. Ungerne smed vi i bilen sammen med den ene kælk vi kunne finde - den anden var et sted i haven, men begravet under sne!

2 stop i 2 legetøjsforretninger på vejen meldte alt udsolgt inden for kælke, så vi havde ingen store udgifter til forbrug den dag. Til gengæld brugte vi den fri natur, og 2-årige

Rasmus overvandt sin frygt, og kælkede med fryd ned af bakken sammen med sin mor igen og igen.

Udgifter: 27 kr

Benzin á 7,50 kr/l, brugt knap en liter: 7 kr, 2 pakker lommeløklæder á 5 kr. stk: 10 kr, 1 pakke toffifée chokolader: 10 kr

Transport CO₂: 1,79 kg (fordelt på 5 personer) = 0,358 kg

Personbil til Utterslev Mose: 5 x 2 km

Bilkørsel: 0.179 kg CO₂/km

Og så det der ikke kan prissættes: jubel, røde kinder, vintersolen, der brød gennem dissen, frisk luft og brug af krop og sanser. Flyverdragterne blev lidt mere slidte den dag, men de holder nok alligevel vinteren over, og alle 3 er genbrug - og kan gå til videre genbrug til et nyt hold drenge.

Hvilke valg er mest bæredygtige?

Hvilken dag er mest bæredygtig?

”Vi spørger ikke os selv, hvor meget vi kan tillade os at slå vores børn – hvorfor så diskutere hvor meget vi kan tillade os at ødelægge naturen?” Sådan spørger etnologen Karen Schousboe fra Etisk Råd i et indlæg.

Hvis det handler om at opnå balance mellem naturens velfærd (og det gør vi gennem at passe på den) og den menneskelige velfærd, så er det nok juleferiens kælkedag, der kan kaldes mest bæredygtig, selvom vi sled lidt på naturen ved at bruge den aktivt.

Karen Schousboe konkluderer, at beregninger af bæredygtighed er vigtige. Problemet er bare, at det er svært at beregne – sådan 100% nøjagtigt. Og at der findes mere mellem himmel og jord end kroner, ører og CO₂-udslip.

Kan vi erstatte naturen med Disneyfilm og nye støvler? Vil vi det?

Jeg vil jo helst ikke undvære turen i biografen og indkøb på Strøget. Men måske skulle der være færre af den slags dage? Og flere af de andre? 10 eller 100 dage med Emil og kælk i naturen for hver ene tur i biografen?

Jeg giver Karen ret i, at en god debat om bæredygtig udvikling også handler om en ordentlig overvejelse om hvad det gode, det skønne og det fortrinlige egentlig består i. Vores egen sunde fornuft er her en vigtig ingrediens i debatten, men også dialogen med andre om hvad, der skal være vores fælles værdier.

Og som man måske nok har kunnet høre, så er statsministerens vision om at fælde en masse træer for at give det store stærke træ lys, luft og nye hofter ikke lige min kop the.

Jeg er målløs over, at samme år som vi skal til Sydafrika for at diskutere klodens bæredygtige udvikling sammen med resten af verdens ledere, skærer vi markant i den danske bistand til udviklingslandene.

Omvendt tror jeg sagtens at vi kan skabe en bæredygtig udvikling uden at få mindre livskvalitet.

Miljøforkæmpere er som regel mistroiske over for ”vækst”. Men det er meget menneskeligt gerne at ville vokse i livskvalitet, i viden, i kunnen. Samtidigt ved vi godt, at det ikke er al vækst, som er lige attraktiv. Min 5-årige er stolt, når han hos lægen får at vide, at han er vokset 3 cm og har taget 2 kilo på siden sidst. Men jeg synes, at det er træls at konstatere, at jeg vejer 2 kilo mere efter julesulet end før...

Peter Hesseldahl skriver i Teknologirådets debatoplæg, at et samfund, der forsøger at holde trangen til forandring og forbedring nede, ville være et forfærdeligt sted at leve. Jeg er helt enig. Økonomen Peder Andersen og økologen Christian Ege er faktisk rørende enige om, at ”vækst er godt, hvis det er den rigtige vækst, der understøtter, at kommende generationer får gode levevilkår. Vækst, der ødelægger, skal man sætte po-

litisk fokus op, men det gør man ikke ved at afstå fra vækst.” Rasmus Rune Nielsen skriver andetsteds, at ”Vækst er godt. Spørgsmålet er, hvad vi lader vokse”.

Hvilken vej vil vi? Det kommer an på hvor vi vil hen! Vi skal ha’ fundet ud af hvad der er den rigtige ”vækst”, altså hvor vi vil hen. Så kan vi bagefter finde ud af, hvordan vi gør den mest bæredygtig, det vil sige hvilken vej vi vil gå.

Den 16. januar 2002

Borgerhøring: Bæredygtig vækst – hvordan?

Hvordan vil gerne leve i fremtiden? Og hvordan får vi vækst og forbedret livskvalitet til at gå hånd i hånd med en bæredygtig udvikling? Borgere fra Glostrup Kommune har mulighed for at give nogle gode råd til politikerne – både de lokale og dem i Folketinget – på borgerhøringen

**Lørdag den 26. januar 2002 kl. 9 – 16 i Musisk Sal på Vestervangskolen,
Stadionvej 81, Glostrup**

Høringen afsluttes med et pressemøde kl. 16 – 17, hvor et panel af politikere deltager.

Høringen er arrangeret af Teknologirådet i samarbejde med Glostrup Kommune.

PROGRAM

- Kl. 8.30 – 9.00   **Ankomst, tjek ind** og kaffe/morgenbrød
- Kl. 9.00 – 9.10   **Velkomst** v. Søren Enemark, borgmester (A), Glostrup Kommune
- Kl. 9.10 – 9.15   **Introduktion til dagen 1)** v. Mette Seier Helms
- Kl. 9.15 – 9.45   **To oplæg: Perspektiver på bæredygtig udvikling**

Ia Brix Jensen, Teknologirådets arbejdsgruppe

Henrik Kærgaard, Teknologirådets arbejdsgruppe
- Kl. 9.45 – 10.00   **Introduktion til dagen 2)** v. Mette Seier Helms

Workshops – 1.del:

- Kl. 10.00 – 11.45   **Fire parallelle workshops: Udfordringerne?**

Hvilke udfordringer er der for at sikre en bæredygtig udvikling i Danmark?

Brainstorm og dialog i mindre grupper.
- Kl. 11.45 – 12.00   **Udstilling** af workshoppens resultater - udfordringerne
- Kl. 12.00 – 13.00   Frokost** – Musisk Sal
- Kl. 13.00 – 13.30   **Præsentation** af workshoppens resultater - udfordringerne
- Kl. 13.30 – 14.00   **Prioritering** af de væsentligste udfordringer

Workshops - 2. del:

Kl. 14.00 – 15.10   **Fire parallelle workshops: Midlerne?**

Midler – hvordan tackler vi udfordringerne?

Idéer, forslag og muligheder – dialog i mindre grupper.

Kl. 15.10 – 15.30   **Udstilling og prioritering** af workshopens resultater - midlerne

Anbefaling af løsningsmuligheder.

Kl. 15.30 – 16.00   **Reception** og afrunding på dagens arbejde

Hæfte med dagens resultater udleveres til deltagerne, politikere og pressen.

Politikerne kan besigtige resultaterne.

Kl. 16.00 – 17.00   **Pressemøde med panel af politikere**

Søren Enemark, borgmester (A), Glostrup Kommune

Freddie Rose, formand for Miljøudvalget (A), Glostrup Kommune

Borgerhøringen ”Bæredygtig vækst, hvordan?”

Lørdag den 26. januar 2002 på Vestervangsskolen i Glostrup

Høringen er arrangeret af Teknologirådet i samarbejde med Glostrup Kommune

Deltagerliste (fremmødte)

Workshop A:

Workshopleder:

Jan Opstrup Poulsen

Gruppe A.1:

Birte Strågård
Ole Skovgaard Hyttel
Susanne Pedersen

Medicinservice på hospital
Ingeniør
Sygehjælper

Gruppe A.2:

Gitte Matz
Per Th. Hansen
Thorbjørn Stenholm

Dagplejer
Sektionschef
Grøn Guide Glostrup

Gruppe A.3:

Inge Eiersted
Inge Lind
Jens Ingemann Pedersen
Lise Nyegård
Michael Bechmann

Førtidspensionist
Efterlønsmodt. med lidt EDBarb
Pensionist
Salgskordinator
Teknisk assistent

Gruppe A.4:

Alice Andersen
Birgitte Clasen
Jesper Larsen

Bogholder
Arkitekt
Malernes fagf.opmåler/beregner

Workshop B:

Workshopleder:

Jørn Thulstrup

Gruppe B.1:

Carsten Pedersen
Finn Martens
Sanne Albrechtsen

Amtsansat miljøtekniker
Av-tekniker
Afdelingsleder

Gruppe B.2:

Hanne Birgitte Borup
Henning Richard Jensen
Niels Johansen
Per Bjørn Poulsen

Kvalitetskontrollør
IT
It-projektleder
Efterløn

Gruppe B.3:

Gunhild Jensen
Jens K.L. Jørgensen
Per Knudsen
Rita Berg

Trafikkontrollør
Overass. Rigsarkivet
Salgschef
EDB på daghøjskole

Gruppe B.4:

Dorthe Kyster Olsen
Inge Avnborg
Gitte Olsen
Tom Højmark Corfitzen

Socialpædagog
Førtidspensionist
Sekretær i IT-virksomhed
Tekniker

Workshop C:

Workshopleder:

Per Paludan Hansen

Gruppe C.1:

Eva Weiss
Flemming Hansen
Mai-Brit Wolff Thustrup
Peter Ditlevsen
Steen Andersen

Førtidspensionist
IT-Manager
Bogholder
Fysioterapeut
Salgsdirektør

Gruppe C.2:

Hanne Nielsen
Mii Eline Jensen
Mogens Jæhger

Hjemmesygeplejerske
Sekretær
Ing.assistent

Gruppe C.3:

Mogens Ramsing
N.C.Juul

Ingeniør
Selvstændig konsulent

Gruppe C.4:

Flemming Allermann
Gitte Frydenlund Rose
Ida Hyttel
Michael Beck Christensen

IT-sagsbehandler
Kursus for grafikere
Sygeplejelærer
Afdelingsleder

Workshop D:

Workshopleder:

Ida Leisner

Gruppe D.1:

Agnete Lindow
Svend Aage Lorentzen

Rengøring
Kontormaskin tekniker

Gruppe D.2:

Grethe Billingsley
Jette Iversen Nielsen
Kaj R. Larsen
Per Schächter
Pernille Halberg

Pens.led.klinisk diætist
Sygeplejerske
Efterløn
Senior Softwareudvikler
Training Developer

Gruppe D.3:

Aksel Keil
Käthe Reckeweg

GSM-tekniker
Daginst.leder

Gruppe D.4:

Jens Stylsvig
Ove Kongsløv

Tandtekniker
Rådgivning

Velkomst ved:

Søren Enemark

Borgmester (A)

Deltagere i politiker-panel på pressemøde:

Freddie Rose (A)
Søren Enemark (A)

Formand for Miljøudvalget
Borgmester

Fra Glostrup kommunes forvaltning:

Birgitte Steffen – **Workshop A**
Britta Berg – **Workshop B**
Kern Lærkholm Petersen – **Workshop C**

Miljøtekniker - Teknisk Forvaltning
Informationschef - Glostrup Kommune
Afdelingsleder - Teknisk Forvaltning

Fra Københavns Amt:

Ebbe M. Olesen

Natur- og Miljøafdelingen

Fra Teknologirådets arbejdsgruppe:

Henrik Kærgaard - **Oplægsholder**
Ia Brix Jensen - **Oplægsholder**
Jørn Thulstrup - **Workshop B - leder**
Per Paludan Hansen - **Workshop C - leder**

Niras A/S
Danmarks Naturfredningsforening
Institut for Konjunkturanalyse
Liberal Oplysnings Forbund

Fra Teknologirådet:

Anne Funch Rohmann
Ida Leisner - **Workshop D - leder**
Jan Opstrup Poulsen – **Workshop A - leder**
Morten Andreasen
Vivian Palm

Projektleder
Projektleder
Projektleder
Projektmedarbejder
Projektsekretær

Mette Seier Helms

Proceskonsulent

72 borgere - 37 mænd og 35 kvinder - i Glostrup Kommune meldte sig til at deltage i Teknologirådets borgerhøring om "Bæredygtig vækst - hvordan?" lørdag den 26. januar 2002 på Vestervangskolen. Den aldersmæssige fordeling er sådan at 3 af deltagerne er mellem 20 og 30 år gamle, 22 er 30 til 40 år, 16 er 40 til 50, 20 er 50 til 60 og 11 er 60 til 70 år gamle. Ud af de 72 borgere har 62 svaret på en af de 1.000 personlige invitationer Teknologirådet udsendte i december, 3 reagerede på annoncen i Folkebladet, 5 har fået kendskab til høringen andet steds og 2 har ikke oplyst dette.